

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 7/2009 rd

Klimat- och energistrategi på lång sikt: Statsrå- dets redogörelse den 6 november 2008

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 november 2008 statsrådets redogörelse Klimat- och energistrategi på lång sikt (SRR 6/2008 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att jord- och skogsbruksutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överingenjör Timo Ritonummi, arbets- och näringsministeriet
- miljödirektör Veikko Marttila, jord- och skogsbruksministeriet
- specialrådgivare Markku Stenborg, finansministeriet
- byggnadsråd Erkki Laitinen och konsultativ tjänsteman Jaakko Ojala, miljöministeriet
- direktör Hannu Pelttari, Försörjningsberedskapscentralen
- enhetschef Ari Laaksonen, Meteorologiska institutet
- skogsbruksdirektör Hannu Jokinen, Forststyrelsen
- professor Antti Asikainen, Skogsforskningsinstitutet
- specialforskare, teknologie doktor Heikki Lehtonen, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi, Ekonomisk forskning
- programdirektör Mikael Hildén, Finlands miljöcentral

- teknologidirektör Satu Helynen, Statens tekniska forskningscentral
- enhetsdirektör Juha Honkatukia, Statens ekonomiska forskningscentral
- verkschef Tapani Mäkikyrö, byggnadstillsynsverket i Uleåborg
- direktör Stig Nickull, Oy Alholmens Kraft Ab
- fabriksdirektör Markku Mäki, Altia Abp/Altia Corporation
- professor Dan Asplund, Benet Oy
- projektchef, DI Juho Korteniemi, Bionova Engineering
- verkställande direktör Jouko Kinnunen, Motiva Oy
- direktör Harri Turpeinen, Neste Oil Abp
- affärsverksamhetsdirektör Juhani Hakkarainen, Vapo Oy
- kommunikationsråd Juha Poikola, Nordkraft Ab
- ombudsman Ilpo Mattila, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- verkställande direktör Jarmo Nupponen, Olje- och Gasbranschens Centralförbund rf
- energiexpert Ahti Fagerblom, Skogsindustrin rf
- direktör Jukka Leskelä, Finsk Energiindustri rf
- ombudsman Jukka-Pekka Ranta, Finlands Sångar rf
- vice ordförande Ari Lampinen, Finlands Biogasförening rf
- diplomingenjör Petri Koivula, Suomen lämpöpumppuyhdistys ry

- vice ordförande Esa Holttinen, Finska Vindkraftföreningen rf
 - ombudsman Pekka-Juhani Kuitto, FINBIO - Finska bioenergiföreningen rf
 - klimatansvarig Leo Stranius, Finlands Naturskyddsförbund rf
 - klimatprogramchef Karoliina Auvinen, WWF Finland.
- Skriftligt utlåtande har lämnats av
- Bioste Oy
 - Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Utskottet har sett på statsrådets redogörelse i de delar som berör utskottets ansvarsområde, alltså med tanke på jord- och skogsbruket och landsbygdspolitiken.

Det centrala målet för strategin är att minska växthusgasutsläppen framför allt genom att öka användningen av förnybar energi betydligt. Samtidigt som energieffektiviteten ska förbättras ska energikonsumtionen minskas. Utskottet anser att strategins utgångspunkter och allmänna mål är motiverade och pekar i rätt riktning men det poängterar att det finns en betydligt större potential för produktion och användning av förnybar energi än vad som anges i målen.

Den starka och snabbt fördjupade recessionen i världsekonomin har förändrat läget sedan statsrådet lämnade sin klimat- och energistrategi. Den snabba försämringen och kräftgången i ekonomin inverkar också på strategins utgångspunkter och genomförande. Skogsindustrins kapacitet har minskat starkt och delvis till och med rasat och det inverkar direkt på den inhemska förnybara energin genom minskad produktion av svartlut och mekaniska biprodukter.

Strategin behandlar beredskapen för konjunktursvängningarna i skogsindustrin alltför snävt. Utskottet anser att de strukturella följdverkningarna av den förändrade ekonomiska situationen absolut måste beaktas bättre i de fortsatta åtgärderna i strategin. Om lågkonjunkturen blir ännu djupare och eventuellt förlängs, förändrar det på sikt ekonomins och samhällets strukturer. En omstrukturering av skogsindustrin är ett måste

för energiproduktionens och energikonsumtionens och framför allt elkonsumtionens framtid.

Det bästa sättet för Finland att svara på klimatförändringens utmaningar är att öka användningen av förnybar energi och förbättra energieffektiviteten. Det är utskottets bedömning att Finlands nuvarande naturresurser medger en avsevärd ökning av förnybar energi, men att målen sannolikt inte nås med nuvarande styr- och stödinstrument. Det behövs innovationer, omstruktureringar och helt nya styrinstrument och verksamhetssätt.

Genom en systematisk utvidgning av produktionen av förnybar energi kan man skapa en mängd nya inkomstmöjligheter och arbetstillfällen på landsbygden, förutsatt att det går att göra de nuvarande åtgärderna effektivare. Om växthusgasutsläppen kan minskas genom ökad användning av förnybara energikällor betyder det ypperliga möjligheter både för den inhemska jord- och skogsbrukssektorn och för en livskraftig landsbygd med bestående bosättning. Jord- och skogsbrukets och hela landsbygdens viktigaste insats i kampen mot klimatförändringen bör vara att utveckla bioenergisektorn och en decentraliserad energiekonomi.

För användningen av skogsbiomassa gäller det att eftersträva en övergripande effektivitet, alltså att biomassa utnyttjas så effektivt som möjligt i ett livscykelperspektiv. Skogsindustrin bör också arbeta för att ta fram nya långt bearbetade produkter och skapa nya möjligheter för fortsatt bearbetning.

Strategin tar sikte på en ökning av bl.a. skogs-, åker-, torv- och vindkraften. Klimatförändringen ökar regnigheten och det inverkar i

väsentlig grad på vattenkraftspotentialen. När nya bostadsområden planläggs och tas i bruk bör energiförsörjningen primärt utgå från förnybara energikällor och utnyttjande av sedimentvärmen (jordvärmen) i berggrunden och på havs- och sjöbotten. För energiförsörjningen kan man utnyttja till exempel biogas, pellets och el från vindkraft. Också luftvärmepumparna kan bli fler. Ju mer avancerade solpanelerna blir, desto fler paneler bör det installeras på hustaken för att ge extra energi.

I framtiden måste det ses till att jordbrukssektorn blir självförsörjande på energi. Finland är ett högteknologiland och har därmed ypperliga möjligheter att dra nytta av en ökad allmän användning av energi från många olika förnybara källor. Det kräver en lång rad investeringar med lång genomförandetid och långtidsverkningar. De mest kostnadseffektiva nu kända åtgärderna bör vidtas omedelbart och samtidigt bör mer detaljerade handlingsplaner på längre sikt beredas fram till 2020.

För utskottet är det viktigt att målen för utsläppsminskningar i klimat- och energistrategin i största möjliga utsträckning genomförs genom att utnyttja bioenergi och biodrivmedel producerade av inhemska förnybara råvaror och ett brett spektrum av förnybara energikällor och genom att förbättra energieffektiviteten och spara energi.

Målen för produktion och användning av förnybar energi

År 2005 utgjorde den förnybara energin omkring 28,5 procent av den slutliga energiförbrukningen i Finland. Enligt strategin är målet att höja andelen förnybar energi till 38 procent fram till 2020 i linje med kommissionens förpliktelse för Finland. Det kräver att andelen förnybar energi höjs med omkring 30 procent fram till 2020. Det råder stor osäkerhet om möjligheterna att öka andelen trädenenergi, eftersom de hänger nära samman med avverkningen och med skogsindustrins produktionsvolym och produktionsstruktur.

Målet 38 procent för förnybar energi är på det hela taget ambitiöst och kräver en lång rad reformer och ett samlat grepp. Ett centralt villkor för att målet ska nås är att den slutliga energiförbrukningen kan fås att minska genom bättre energieffektivitet och energisparande.

De produktionsneddragningar som på senare tid genomförts och aviserats inom skogsindustrin är till stor del strukturella snarare än konjunkturbetingade och det betyder att den beräknade användningen av gagnvirke i strategin kan vara överdimensionerad. Produktionsminskningarna inom skogsindustrin innebär också en kraftfull minskning av energiproduktionen. När till exempel pappersbruket i Kemijärvi lades ner, minskade produktionen av enbart primärenergi med 0,36 procent.

Användningen av bioenergi har på senare tid inte ökat enligt målen; till och med användningen av skogsbiomassa har minskat under den allra senaste tiden. Det är osannolikt att målen i strategin nås om inte effektivare åtgärder sätts in. Finland är en av de få medlemsstater i EU som fortfarande saknar ett system med inmatningstariffer eller gröna certifikat i större skala.

En decentraliserad energiproduktion som bygger på flera förnybara energikällor är det bästa sättet att anpassa sig till klimatförändringen. Samtidigt kan vi minska beroendet av fossila bränslen och höja självförsörjandegraden och förbättra försörjningstryggheten.

Utskottet ser helst att den förnybara energin framför allt är närproducerad energi. En storskalig export av pellets från Finland till exempel till Sverige och andra länder i Europa är inte motiverad i ett livscykel- och ekoeffektivitetsperspektiv för att transportererna ökar växthusgasutsläppen i betydande grad. EU:s system med ursprungsgaranti får inte leda till att till exempel andra europeiska länder använder våra inhemska pellets för att nå målen för förnybar energi. De inhemska stöden måste vara tillräckliga för att bioenergi ska utvinnas i eget land. Det är synnerligen viktigt att vi inte ökar användningen av förnybar energi genom handel med råvaror för bioenergi som kräver långa transportsträckor och ständigt ökande internationella transporter.

Enligt utskottet lyfter kampen mot klimatförändringen fram fördelarna med klart decentraliserade system för närproducerad energi.

Ökad produktion av bioenergi

Strategin presenterar premisserna för ökad förnybar energi på ett sakligt och heltäckande sätt. Utskottet pekar särskilt på den roll som en ökad användning av bioenergi spelar för möjligheten att öka användningen av förnybar energi och minska växthusgasutsläppen, liksom för inhemsk energi, tillgången på energi och försörjningstryggheten. I klimat- och energistrategin ställs 3 TWh som mål för träpellets och åkerbiomassa 2020. Målet för energigrödor och biogas från jordbrukets sidosrömmar, t.ex. gödsel, är 4–5 TWh, men jordbruksbaserad bioenergi är inte med fullt ut i den sammanfattande tabellen på sidan 97 i strategin. Utskottet anser att Finlands tilläggspotential för bioenergi är större än i strategin, förutsatt att man lyckas utnyttja biobränsleresurserna i produktionen och användningen.

Användningen av bioenergi har nästan fördubblats på knappa 15 år i Finland; ökningen har huvudsakligen skett genom tillväxten i skogsindustrin. Kompetensen på och tekniken för bioenergi har utvecklats väl i Finland, men ändå har bara en liten del av de biomassaresurser som lämpar sig för energiproduktion kunnat tas i användning. Ett hinder för användningen är bioenergens låga lönsamhet jämfört med fossila bränslen och att kostnaderna för nödvändiga investeringar och råvarupriserna har varit högre än för fossila bränslen. Den decentraliserade energiproduktionen måste systematiskt göras mer konkurrenskraftig för att vi ska kunna öka den närproducerade energin i Finland.

Med många av de direkt genomförbara åtgärderna kan man också stimulera ekonomin och förbättra sysselsättningen. Åtgärderna brådskar i många fall, eftersom det kan ta år att bygga upp ny infrastruktur eller utverka till exempel miljötillstånd för energiproduktion. Tröga tillståndsförfaranden och motstridiga krav i lagstiftningen får inte bli ett hinder för innovativa lösning-

ar. Lagstiftningen och förvaltningen bör utvecklas så att det går lättare att ta fram teknik för förnybar energi och köra i gång demonstrationsanläggningar i snabbare takt.

Jord- och skogsbruksministeriet inledde i början av 2009 ett rikstäckande samordningsprojekt för bioenergi bland annat i syfte att öka samarbetet och synergierna kring bioenergiprojekt och projektaktörer och minska överlappningar. För att projektfinansieringen ska kunna riktas så lämpligt som möjligt måste överlappningar reduceras och samordningen förbättras.

Utskottet påpekar att dagens åtgärder och förbättringsmetoder inte räcker till för att nå bioenergi målen. För att målen ska nås krävs det en lång rad extra insatser och nya innovativa lösningar i olika sektorer av energiproduktion och energianvändning. Stödåtgärderna får inte snedvrider konkurrensen och de måste vara tillgängliga på lika villkor för alla.

Ökad produktion och användning av skogsenergi

De största möjligheterna att öka bioenergin finns i trädbränslen. Enligt balanskalkylerna för växthusgaser ger träförbränning inte upphov till växthusgasutsläpp, eftersom effekten redovisningstekniskt beaktas redan i förändringen i virkeskapitalet. I strategin är målet att öka användningen av skogsflis i energiproduktionen och som råvara för industrin från ca 3,6 miljoner kubikmeter fast mått 2006 till drygt 12 miljoner kubikmeter fast mått. Med skogsflis avses flis som framställt av kvist- och toppmassa, klenvirke, stubbar och rotvältor. Energianvändningen av trä kan ökas avsevärt med tanke på skogsvård och ett hållbart skogsbruk.

Redogörelsens mål för ökad energiproduktion utifrån skogsbiomassa är rätt dimensionerat i relation till skogarnas tillväxt, men det finns potential för ännu mer. Skogsforskningsinstitutet bedömer att den teknisk-ekonomiska potentialen för skogsenergi är max ca 15 miljoner kubikmeter fast mått per år. Av detta är omkring sju miljoner kubikmeter toppar och kvistar och

lika mycket förstagallringar. Resten av potentialen utgörs av stubbar.

Enligt Skogsforskningsinstitutets senaste bedömningar är det möjligt att den trädbaserade energiproduktionen trots målen minskar under de närmaste åren, eftersom skogsindustrins produktionskapacitet och produktion pekar neråt. Men en tryggad tillgång på kostnadseffektiv energi och träråvara är fortfarande ett grundläggande villkor för skogsindustrin. Utskottet anser att den ökade energianvändningen att trä inte är något problem för skogsindustrins råvaruförsörjning, utan att det i första hand är fråga om effektivare utnyttjande av avverkningsrester och förstagallringar i samband med skogsvård. Genom ökad användning av bioenergi kan industrins råvaruförsörjning säkerställas också i framtiden, eftersom man genom ökad användning av energi ur förstagallringsvirke samtidigt främjar odlingen av massaved och timmer.

Utskottet vill ändå gärna säkerställa skogsindustrins råvaruförsörjning i samband med ökad användning av bioenergi. Virket i skogssektorn bör på det hela taget utnyttjas allsidigt. Genom pelletering bli träet bättre tillgängligt för uppvärmning också i småhus och i tätorter.

För att målen för ökad användning av träden energi ska nås behövs det nya stimulans- och stödåtgärder. Stödåtgärder bör planeras och skräddarsys så att hela kedjan allt ifrån trädproduktion, drivning, lagring och transport till energiproduktion och energianvändning fungerar som en helhet utan svaga länkar. Träden energi måste uttryckligen gå att utnyttja i eget land, i första hand som decentraliserad närenergi. Utskottet poängterar också här att det finns betydande risker med den ökade exporten av trädbränsle, som pellets, från Finland. En del av medlen enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (Kemera) går för tillfället direkt till stöd för drivning och flisning av energivirke. Det finns ett stort behov framför allt av fler förstagallringar och den nuvarande stödnivån är inte tillräcklig. Genom en avsevärd höjning av Kemera-stöden kan utvinningen av energivirke inte minst i ungskogar ökas. Om man vill diversifiera användningen av skogsflis, måste stöden höjas betyd-

ligt. Det kan vara bra att utreda de sammantagna effekterna av alla stöd- och främjandeåtgärder. Kemera-stöden och en eventuell inmatningstarriff för skogsflis bör samordnas så att användningen av skogsflis kan ökas snabbt och kostnadseffektivt. När utskottet behandlade en ändring av skogsskattelagen (JsUU 27/2008 rd — RP 206/2008 rd) framhöll det särskilt att Kemera-stöden bör bibehållas inom ramen för det notifierade systemet.

I norra Finland är staten den största skogsägaren. Därför bör det ses till att mer virke kan drivas också i statens unga odlade skogar.

Utskottet anser att åtgärderna för att främja och stödja skogsflis bör styras i en sådan riktning att trädenergikedjan utvecklas i sin helhet med målet att snabbt kunna öka mängden biomassa som kan utvinnas. Sakkunniga har konstaterat att inmatningstarriffer för träden energi är en bra metod att främja användningen av skogsenergi och att inmatningstarrifferna bör främja framför allt en decentraliserad småskalig energiproduktion.

Hållbar användning av skogar och trä

Det är centralt med en hållbar dimensionering av användningen av skogarna för att det kollager som bundits upp i skogarna kan bevaras oförändrat eller rentav ökas. Samtidigt kan kol i linje med principen om hållbar användning fås att binda sig till och med för långa tider i skogsbaserade produkter, som träkonstruktioner och möbler. Kol kan också bindas upp effektivt genom återvinning av byggvirke, papper och förpackningsemballage. Ett väsentligt inslag i en hållbar användning av skogarna är att se till att skogarna föryngras och att plantera ut nya träd för att säkra en fortsatt uppbinding av kolet. Avverkningsplanen i det nationella skogsprogrammet 2015 bidrar enligt beräkningar till att upprätthålla en mycket stor kolsänka. Omstruktureringen i skogsindustrin gör det möjligt att utnyttja skogarna på ett allsidigt sätt. Skogslagstiftningen behöver också moderniseras.

I framtiden bör man främja användningen också av sådana träbaserade byggmaterial som

kräver lite energi för att framställas. Ökat träbyggande ger möjligheter för framtiden. Programmet för att främja träbyggandet (2004—2010) utgår bland annat från att träbyggande främjar en hållbar användning av naturresurserna. Läckagen från hus som konstruerats i trä är dessutom små och tätheten hög; ett trähus förbrukar i snitt mindre energi än ett stenhus.

Träbyggandet kommer att spela en större roll för att bromsa upp klimatförändringen. När man bygger s.k. passivhus för boende bör man särskilt fästa sig vid hanteringen av risken för fuktskador. För att främja byggandet av passivhus behövs det omsorgsfullt provbyggande och nya metoder.

Den bärande principen för användning av skogsbiomassa bör vara att användningen är effektiv i ett helhetsperspektiv, vilket betyder att biomassan i sin helhet utvinns så noggrant som möjligt. I samband med skogsbruk, återvinning och materialutvinning kan mindre värdefulla men till energiinnehållet lika värdefulla fraktioner med tanke på produkttillverkningen hänvisas till energiproduktion.

Skogarnas livskraft och tillväxtpotential bör upprätthållas med skogsvårdande åtgärder. För tillfället är det fortfarande knappt om forskningsdata om långtidseffekterna av drivning av avverkningsrester till exempel för näringshalten i skogsmark, markorganismernas sammansättning och funktion och framväxten av en ny trädgeneration. Man har först nyligen börjat samla in forskningsdata om till exempel miljökonsekvenserna av stubblyftning.

Enligt Skogsforskningsinstitutets undersökningar är det sannolikt att drivningen av avverkningsrester utarmar näringsresurserna i jordmånen och det kan ta sig uttryck i försvagad skogstillväxt och bland annat längre omloppstid i framtiden.

Strategin bör tydligare tala för en ökad användning av träbaserade byggmaterial och främjat träbyggande. Det behövs en övergripande bevakning av energivirkesdrivningens effekter för skogarna och deras tillväxt i framtiden. Dessutom bör det finnas beredskap att se över anvisningar-

na om och metoderna för skogsodling och användning av skogsbioenergi utifrån senaste forskningsrön.

Skogsgödsling

Avgången av näringsämnen ur skogen kan kompenseras genom att återföra aska till skogarna och genom att låta bli att driva avverkningsrester vid slutavverkning på mager mark. Med ökad användning av avverkningsrester, stubbar och klenvirke avgår näringsämnen ur skogarna i större omfattning än tidigare, och för att bevara trädens tillväxtförmåga måste man då sannolikt gödsla en del skogsområden, dvs. återföra näringsämnen i skogsmarken på lämpligt sätt.

Men fältexperiment över längre perioder visar att aska av god kvalitet ökar trädens tillväxt rentav i flera decennier. I sitt betänkande om förslaget till lag om gödselldfabrikat (JsUB 3/2006 rd — RP 71/2005 rd) efterlyser utskottet effektiv användning av aska för skogsgödsling. Efter de senaste årtiondenas låga gödslingsvolym ser betydelsen och behovet av gödsling inom skogsbruket åter ut att öka.

Det är viktigt att möjligheterna att skapa ett system för att pelletera aska och återföra den till skogen skyndsamt reds ut för att trygga skogarnas tillväxt, anser utskottet. Om man använder aska från förbränning av trä och torv, ska man se till att skadliga substanser inte hamnar i skogsnaturen.

Effektivare utvinning av skogsenergi

För ökad utvinning av skogsenergi behöver den nuvarande infrastrukturen utvecklas avsevärt. För drivningen är problemet att det ställer sig mycket dyrt att avverka träd med klen dimension. Det är viktigt att inrätta och bygga ett nätverk av terminaler för virkeslagring för att skogsenergin ska kunna utvinnas på ett rationellt och effektivare sätt än i dag. Det gäller att satsa på förbättringar av vägnätet för att energivirkesstämplingar ska kunna drivas också bortom svårtillgängliga vägförbindelser. Med ökade leveransvolym och större leveransområden krävs det klart bättre underhåll inte minst av

skogsbilvägar och lokala vägnät för att drivningsmaskiner, flishuggar- och virkestransportfordon ska kunna ta sig fram men också planering och byggande av helt nya vägförbindelser.

Fällare-läggare-gripare som lämpar sig för masshantering av träd måste vidareutvecklas. Klimatuppvärmningen innebär att man inte längre kan ta sig fram som förr med tunga arbetsmaskiner till exempel på tjälfria myrmarker. Man måste alltså ta fram och kommersialisera en helt ny typ av drivningsteknik.

Under de allra senaste åren har det blivit allt vanligare med integrerad drivning av gagn- och energivirke genom s.k. avverkning i två högar i ungskogar. Det gagn- och energivirke som ska ersättas i en stämpling avskiljs ofta redan vid avverkningen i två separata högar: gagnvirke och energivirke. Gagnvirket går till skogsindustrin och energivirket till energiproduktion. Det har gett kostnadsbesparingar tack vare lägre drivningskostnader och bättre kvalitet på cellulosa-veden.

För en fungerande leveranslogistik för skogsenergi krävs det tillräckliga råvaruresurser och en nödvändig maskinpark men också en kunnig och motiverad arbetskraft och intresse för företagsamhet i branschen. För att utveckla utvinningen av skogsenergi måste man satsa på yrkesutbildning. Branschen behöver kompetent och motiverad arbetskraft. Genom ökad produktion av skogsenergi skapas det arbetstillfällen och möjligheter till företagsamhet speciellt i glesbygderna. Transporten av skogsflis till förbränningsanläggningarna måste bli ekonomisk och det betyder i sin tur skäligena transportsträckor. I framtiden gäller det också att främja vattenvägs-transport av skogsbioenergi, vilket kräver att vattenvägarna utvecklas.

Utskottet ser det som viktigt att flexibla och fungerande uppsamlingskedjor för skogsflis vidareutvecklas och då spelar också en effektivare transportlogistik en stor roll.

Hur skogsindustrins biprodukter kan utnyttjas

Sedan strategin offentliggjordes har lågkonjunkturen i skogsindustrin snabbt djupnat. Skogsbio-

energin har i långa stycken varit kopplad till skogsindustrins råvaruflöden. I strategin behandlas sambandet mellan möjligheterna att nå målen för förnybar energi och produktionsvolymen i skogsindustrin ganska knapphändigt. De produktionsneddragningar som på senare tid genomförts och aviserats i skogsindustrin är strukturella till sin natur. Det försvårar varje bedömning av hur mycket gagnvirke som kommer att gå åt i den närmaste framtiden.

Om skogsindustrins kapacitet krymper i betydande grad eller rentav rasar i vissa delar, kan det direkt minska andelen förnybar energi genom att produktionen av svartlut och den mekaniska skogsindustrins biprodukter minskar. Skogsforskningsinstitutet bedömer att skogsindustrins kapacitetsneddragningar sänker produktionen av energi ur träbiomassa på basnivå för en lång tid framöver. För bättre ekoeffektivitet i industriella processer är det fortfarande viktigt att man använder spillvärmen från skogsindustrin till fjärrvärme.

Utskottet anser att forskning och utveckling snabbt bör utvidgas till virkesleveranser för energiproduktion som är fristående i förhållande till skogsindustrin. Det gäller att satsa inte bara på teknisk forskning utan också på ekonomisk-samhällelig och naturvetenskaplig forskning för att främja en kostnadseffektiv användning av förnybar energi och minimera de negativa effekterna.

Sänkorna i skog och mark

Sänkorna i skog och mark spelar en mycket viktig roll för Finland, eftersom de under de senaste åren har varierat mellan 23 och 41 miljoner ton koldioxid, vilket tillsammans utgör 20–40 procent av Finlands totala utsläpp. I fråga om sänkorna framhåller strategin att man med nationella åtgärder kommer att se till att sänkorna bevaras genom de insatser som föreslås inom skogsbruket, genom att begränsa möjligheten att överföra skog till andra markanvändningskategorier och genom att rikta forskningen på ett sådant sätt att den minskar osäkerhetsfaktorerna kring utsläpp i marken.

Utskottet anser att sänkorna och deras betydelse har behandlats ganska ytligt i strategin med hänsyn till hur viktiga de är. Strategin utgår från antagandet att Finlands skogar också i framtiden tjänar som kolsänkor. Riskerna med klimatförändringen, som storskalig skogsförstörelse och röjning av skog för andra ändamål, kan emellertid förändra läget så att skog och mark delvis förvandlas till kolkällor. Dessutom är det inte otänkbart att de ökade avverkningarna och de ökade drivningsvolymerna av energivirke också de minskar kolsänkorna i våra skogar. I framtiden gäller det att utreda med vilka metoder till exempel en minskning av vår skogsareal kan hejdas genom att beskoga gamla torvproduktionsområden och använda dem för odling av rörlfen.

Följaktligen bör man genom aktiva skogs-vårdsinsatser värna skogarnas tillväxt och förnyelse. Det är viktigt att systematiskt motarbeta risken för att kolsänkor förstörs.

Torvutvinning

Klimat- och energistrategin presenterar potentialen för torv och för att främja användningen av torv på ett sakligt sätt. Användningen av torv förbättrar självförsörjningen på energi och försörjningstryggheten, men bland nackdelar kan nämnas växthusgasutsläpp och utsläpp i vattendragen. Torvindustrin spelar en stor regional- och sysselsättningspolitisk roll framför allt i norra, östra och mellersta Finland. Torvproduktionen och förbränningsanläggningarnas placering måste planeras så att alltför långa transporter effektivt kan undvikas.

För tillfället är torv ett i hög grad nödvändigt bränslekomplement till skogsflis inte minst i stora kraftverkspannor, både på grund av sina förbränningstekniska egenskaper och på grund av den inhemska tillgången. Genom samförbränning av torv och trä kan man effektivt undvika askproblemen. Torven har också en betydande potential som råvara tillsammans med träbaserade råvaror till exempel vid framställning av biodiesel. Det är motiverat att räkna in torv i bio-

drivmedelsmålet, om man kan visa att torvdiesel uppfyller hållbarhetskriterierna.

På det hela taget bör man eftersträva en hållbar utvinning av torv och i första hand på redan tidigare utdikade myrmarker. Vid torvutvinning bör man se till att de skadliga konsekvenserna av torvupptagning för vattendragen hindras genom effektiva vattenvårdsåtgärder, som året runt fungerande ytavrinningsfält och kemikalier.

För att minska växthusgasutsläppen bör torvupptagningen i största möjliga utsträckning primärt styras till torvmarker och myrårkrar som använts för jordbruk. Odling av rörlfen på områden som tagits ur torvproduktion minskar den totala växthusgaseffekten per producerad energimängd.

Lagen om en inmatningstariff för el som producerats med bränttorv i kondenskraftverk gavs den 30 mars 2007 och gäller fram till den 31 december 2010. Inmatningstariffen för torv har inte fungerat problemfritt, eftersom priset på torv delvis legat högre än priset på stenköl. Inmatningstariffens funktion bör uppmärksammas bättre.

Utskottet påpekar att det just nu tas fler områden ur torvproduktion än det tas i bruk nya. Torvproduktionens framtida behov bör därför beaktas i landskapsplanerna. Dessutom måste landskapsplaneringen göras effektivare och snabbare. Det bör också gå betydligt snabbare att utverka miljötillstånd.

Vindkraft

Utskottet anser att riktlinjerna för vindkraft i strategin pekar i rätt riktning. Potentialen för en utbyggnad av vindkraften fram till 2020 beräknas vara 5—6 TWh. Vindkraft utgör ett inslag i produktionen av förnybar energi och bör främjas och byggas ut. Vindkraft behöver stödjas av reglerkraft, men än så länge har tillgången inte varit något problem. I framtiden måste det ses till att det finns tillräckligt med reglerkraft, om produktionen av vindkraft snabbt kan byggas ut. Den bäst fungerande och den mest kostnadseffektiva metoden är att bygga ut kapaciteten för reglerkraft för vattenkraft i enlighet med utfäs-

telsen i regeringsprogrammet. Men det behövs fortfarande också ny vindkraftsteknik och framför allt insatser för att kommersialisera den. Dessutom måste det ekonomiska satsningar till och att de administrativa hindren för användning av vindkraft undanröjs.

Regeringen föreslår att Finland inför ett kostnadseffektivt system med inmatningstariffer som fungerar på marknadsmässiga villkor för att främja användningen av förnybara energikällor. En inmatningstariff är under beredning i en arbetsgrupp på arbets- och näringsministeriet. Inmatningstariffen för vindkraft bör vara teknikneutral och omfatta också småskalig vindkraft.

Särskild uppmärksamhet bör fästas vid planläggningen och snabbare tillståndsförfaranden. Dessutom bör MKB-förfarandet preciseras så att det i första hand omfattar vindkraftsparker. Den tekniska utvecklingen har i avsevärd grad förbättrat sådana vindkraftverks utbyte som ansluts till lågspänningsnätet.

Utskottet efterlyser rikstäckande anvisningar för tillståndspraxis för småskalig vindkraft för att den ska kunna utnyttjas utan större byråkrati. Också försäljningen av eventuell överskottsenergi som produceras med vindkraft till nätet bör underlättas.

Stor potential för ökad utvinning av biogas

Utskottet anser att det finns en stor och bred potential för biogas i Finland som ännu inte har utnyttjats fullt ut. Förbränningen av biogas minskar växthusgasutsläppen i betydande grad jämfört med förbränningen av fossila bränslen. I klimat- och energistrategin anges ändå inget särskilt, entydigt mål för ökad användning av biogas. Där sägs det att produktionen och användningen av energigrödor ska främjas, precis som användningen av jordbrukets sidoströmmar och gödsel framför allt för produktion av biogas.

Potentialen för biogasproduktion beräknas ligga över 2 TWh, alltså omkring tusen gånger mer än produktionen 2005. Biogas kan framställas på många sätt ur organiskt avfall, skogsflis och åkerbiomassa. För biogasprocessen lämpar sig till exempel gödsel, halm, gräs, olika slag av

slaktavfall och organiskt kommunalt avfall. I jordbruket finns det en stor kalkylerad potential för biogas till exempel i slam, nötkreatursgödsel och svingödsel.

Det metan som finns i biogas är ett bränsle som kan utvinnas på många olika sätt för el- och värmeproduktion och framför allt som drivmedel för fordon och arbetsmaskiner. Man kan ersätta fossila bränslen med biogas, och det metan som uppkommer vid biogasprocesser har i många livscykelanalyser visat sig vara ett energieffektivt och miljövänligt sätt att producera också biodrivmedel.

I ett regionalt perspektiv är det lämpligt att biogas i första hand produceras där det finns adekvat tillgång till organiskt material som lämpar sig för rötning. Vid rötning av flytgödsel bryts organisk materia ner med hjälp av anaeroba mikroorganismer och som slutprodukt ger det en fast och en flytande rötprodukt samt biogas som huvudsakligen består av metan och koldioxid. Den kemiska energipotentialen i husdjursgödsel beräknas ligga kring ca 2,5 TWh.

Biogas kan användas direkt på gården för kraftvärmeproduktion och efter rening som drivmedel. Dessutom kan biogas överföras via rör till det ställe där den används. Genom rötning av flytgödsel kan man minska de totala utsläppen av växthusgaser.

Framför allt rörfilen är en biogasråvara med mycket god avkastning per hektar och utgör också en bra kolsänka. Den kemiska energiutvinningen ur energigräs är 25–50 MWh per hektar, vilket ger till exempel en kemisk energipotential på 2,5–5 TWh på 100 000 hektar. Observera att potentialen för gödsel och energigräs är starkt beroende av produktionsfaktorn för gas och i fråga om gräs också av skördens storlek. Produktionsfaktorerna för gas i exempelkalkylen är mycket modesta, det är möjligt att potentialen är ännu större.

Tekniskt sett är hela potentialen utvinnbar, men den andel som utvinns ekonomiskt är beroende av samhällets vilja att betala. Gödsel är en gratis råvara, rentav en typ av problemavfall, medan gräs och andra växter som är avsedda för rötning kostar. Om man räknar med att 30 pro-

cent av värmen kan utnyttjas, är kostnaden för produktion av biogassel ur gödsel 20—30 cent/kWh. Om man använder energigrödor som extra påfyllning, får man produktionskostnaderna att sjunka till 20—25 cent/kWh inom gårdsbruksproduktionen. I centraliserade anläggningar blir produktionskostnaderna omkring 15 cent/kWh.

Om man tar emot bionedbrytbart avfall som uppkommer utanför jordbruket mot en portavgift, kan produktionskostnaderna i bästa fall pressas under noll. Men möjligheten att ta emot avfall som uppkommer utanför jordbruket är begränsade dels av hygieniska orsaker, dels på grund av eventuella förekomster av tungmetaller och mängden tillgängligt avfall. Möjligheter-na bör ändå utredas för framtiden.

Utskottet understryker att möjligheterna att använda biogas inte har förts fram tillräckligt tydligt i strategin och kräver att strategin kompletteras med ett särskilt mål för ökad produktion och användning av biogas.

Insatser för att främja biogas

Det finns redan finansiella mekanismer för att främja biogas. I slutet av 2009 uppgick anslaget för understöd för bioenergiproduktion till totalt 5 miljoner euro. Jordbrukets investeringsstöd omfattar energiojekt som jordbrukets värme-centraler som använder förnybara energikällor och biogasanläggningar på gårdar. De nuvarande mekanismerna är otillräckliga med hänsyn till det stora investeringsbehovet.

På finska gårdar finns för tillfället bara åtta gårdsspecifika biogasreaktorer och en reaktor som är gemensam för 20 gårdar. Biogastekniken utnyttjas fortfarande i mycket liten skala med hänsyn till möjligheterna. Det finns en verkligt stor potential för utbyggnad, men i det rådande läget har det inte gått att få fart på investeringarna. Orsaken till att biogas utnyttjas i så liten omfattning är att produktionskostnaderna är höga i relation till de dyra investeringarna. Därför krävs det investeringsstöd och inmatningstariffer för att utnyttja biogas. Det råder för tillfället

nästan totalt stopp på marknaden för biogas i Finland.

Med beaktande av landets status som ett land för spetskunskap och teknologi bör återvinningen av s.k. värdefulla produkter uppmärksammas särskilt och tyngdpunkten förskjutas mot andra generationens biodrivmedel. Samtidigt gäller det att satsa på forskning och produktutveckling på de här områdena, för det öppnar upp många kommersiella möjligheter för framtiden.

För att potentialen för en storskalig produktion av biogas ska kunna utnyttjas behövs det långt fler främjandeåtgärder. En inmatningstariff är ett lämpligt instrument för att öka utvinningen av energireserver som biogas. Oberoende av tariffnivå blir kostnaderna för biogassel mycket låga när de graderas enligt den totala elkonsumtionen.

Det är viktigt att i första hand överväga det alternativet att gårdsanläggningar omfattas av både investeringsstöd och inmatningstariffer. Potentialen för biogasproduktion inom jordbruket är stor, men investeringskostnaderna är anse-nliga och kräver stöd.

Dessutom får en eventuell inmatningstariff för biogas inte bli ett hinder för målet att öka användningen av biogas som drivmedel. Det finns på det hela taget omfattande miljöfördelar att hämta i att främja användningen av biogas som drivmedel. Biogasproduktionen bör göras mer konkurrenskraftig i relation till fossila bränslen.

Enligt utskottets bedömning bör en inmatningstariff för biogasproducerad el upprättas så fort som möjligt för att få igång investeringarna som ligger nere och marknaden att fungera. I Finland är avstånden långa och därför är det mest lönsamt att producera biogas decentraliserat nära de områden där materialen produceras för att minimera transportkostnaderna.

Utnyttjande av åkerarealen främst för matproduktion

Åkeranvändningen bör betraktas utgående från tryggad tillgång på inhemsk råvara i matproduktionen. Anpassningen till klimatförändringen

gör det också nödvändigt att upprätthålla försörjningstryggheten inom livsmedelsproduktionen. Vi har för tillfället tillräckligt mycket åkermark för att tillfredsställa industrins råvaruefterfrågan och för att möjliggöra alternativa användningar av åkermarken.

Enligt uppskattning behövs det omkring 1,8 miljoner hektar av Finlands cirka 2,3 miljoner hektar åker för att trygga självförsörjningen på mat och producera den råvara som den finska livsmedels- och foderindustrin behöver, och då kan omkring 500 000 hektar vid behov användas för annan produktion, till exempel bioenergi.

Det är nödvändigt att med det snaraste förbättra självförsörjningen på proteiner. Ett väsentligt led i försörjningstryggheten och självförsörjningen inom matproduktionen är att förbättra självförsörjningen på proteiner. I sitt betänkande om den jordbrukspolitiska redogörelsen (JsUB 7/2006 rd — SRR 4/2005 rd) noterade utskottet att den inhemska proteinproduktionen har tillväxtpotential eftersom självförsörjningen på komplementproteiner är liten. Det komplementprotein som importeras består till största delen av soja. Om biodrivmedel framställs av inhemsk råvara (korn, vete, sockerbeta, rybs/raps) beräknas det uppstå mångfaldigt mer proteinrik foderfraktion än vad som nu produceras i landet. Spannmålsfoderfraktionerna skulle kunna ersätta soja och spannmål i utfodringen av djur. Utskottet underströk ytterligare att energiinnehållet i biprodukter från bearbetning (mäsk/dränk och rybskross) absolut måste tas med i beräkningen för att det totala energiutbytet ska vara tillräckligt stort för framställning av biobränsle.

Det behövs heltäckande energianalyser i planeringen av produktionen och dessutom bör foderråvara som uppstår som biprodukt vid bearbetning tas med i beräkningen. Det som absolut ska undvikas är att åkermark i stor skala tas i bruk för framställning av sådan bioenergi som senare hindrar att åkrarna åter används för matproduktion.

Rörflen är en biogasråvara med mycket god avkastning per hektar och utgör också en bra kolsänka. Ett annat bra alternativ om man vill

öka användningen av bioenergi från jordbruket är halm som uppstår som biprodukt vid spannmålsproduktion. Det är också viktigt att utreda de framtida möjligheterna att använda andra växter som producerar biomassa ur strå för energi, som rödklint och majs. Med rörflen är skörden per hektar cirka 20–25 MWh. För rörflen bör sådan teknik tas fram som gör det möjligt att återvinna också strå.

Rörflen är en växt som producerar rikligt med biomassa ur strå för energi och som effektivt binder upp växthusgasutsläpp, minskar urlakningen med 40 procent jämfört med spannmålsodling, förbättrar jordstrukturen och kräver moderata mängder gödsel. Rörflensbeståndet förnyas genom bearbetning av åkermarken med 10–14 års mellanrum, vilket i betydande grad begränsar förbränningen av torven i växtunderlaget.

För rörflen har redan tidigare ställts som mål en produktionsareal på 100 000 hektar 2015, men framför allt de stegrade spannmålspriserna har åtminstone tillfälligt satt stopp för ökningen av odlingsarealen för rörflen. År 2008 var produktionsarealen för rörflen avsedd för energiproduktion bara omkring 17 500 hektar. Om spannmålspriset lägger sig på en hög nivå för en längre tid, blir det svårt att nå målet att öka produktionsarealen för rörflen med nuvarande åtgärder. Rörflen och andra energigrödor bör på sikt i första hand odlas på organisk mark, som torvåkrar (ca 80 000 ha) och arealer som tas ur torvproduktion.

Halm är i framtiden ett bränsle med mycket hög potential trots att det än så länge inte har byggts några kraftverk för halmförbränning i Finland. Halmskörden ligger kring 8–10 MWh per hektar; det betyder att hela skördepotentialen är till och med 10 TWh. Särskilt väl lämpar sig halm vid direktsådd då all överlopps stråbiomassa samlas upp före sådden. Bärningskostnaderna för halm är 6–7 cent/MWh och därmed konkurrerar halm med torv lokalt.

Det krävs stora investeringar i halmförbränningspannor och det höjer priset på den producerade värmeenergin till den grad att halm med nuvarande priser inte är fullt konkurrenskraftig

med fossila bränslen. Behovet av extra stöd beräknas ändå vara högst några euro per megawatt-timme. Altia Abp har sett på möjligheterna att inrätta ett halmkraftverk vid sin fabrik i Koskenkorva. Kraftverket skulle effektivt kunna utnyttja halm från närbelägna jordbruk. Pilotprojekt för halmförbränningsanläggningar bör få investeringsstöd och produktionsstöd, eftersom det kan öppna för nya referensanläggningar också för koncept som bygger på förnybara och jordbruksbaserade bränslen. Den halmförbränningsteknik som finns bl.a. i Danmark används ännu inte i Finland. I finländska förhållanden går det ändå inte att förlita sig enbart på halmbränsle och därför behövs till exempel torv eller flis som reservbränsle. Utvinningen av halm begränsas tills vidare också av de varierande bärningsförhållandena, avsaknaden av lämpliga bärningsmaskiner och brister i planeringen och genomförandet av bärningskedjan. Det krävs ett intensivare samarbete mellan jordbrukets bioenergisektor och skogssektorn i den bioenergirelaterade bärnings-, transport- och logistikkedjan över lag. Med maskiner för bärning av rörflen och annat gräs skulle en betydligt större del av halm-biomassan lämpligen kunna tas till vara.

Utskottet anser att användningen av åkerarealen primärt för matproduktion går att samordna med en ökad bioenergiproduktion. Gårdar och landsbygdsföretag spelar en central roll i en decentraliserad produktion av jord- och skogsbruksbaserad bioenergi.

Hindren för en ökad användning av förnybar energi måste undanröjas

Utskottet påpekar att det finns en rad legislativa och administrativa hinder för ökad produktion och användning av förnybar energi som systematiskt måste undanröjas. Att utveckla lagstiftningen är en utmaning också på grund av EU-lagstiftningen. Således bör till exempel EU:s avfallslagstiftning ändras i de delar som gäller hanteringskraven. Framför allt bör problemen med ökad produktion av bioenergi i förordningen om biprodukter (1774/2002/EG), lagen om gödsel-fabrikat (539/2006) och avfallslagen

(1072/1993) undanröjas. I framtiden måste mycket större flexibilitet medges för återvinning av s.k. biprodukter genom förbränning — utan risk för djur och människor. Vi behöver långt fler biogasanläggningar som godkänts enligt biproduktsförordningen för att underlätta utvinningen av biprodukter. Genom lagstiftning bör det också göras lättare att vidareutveckla och använda till exempel gengasbilar, genom att avskaffa begränsningarna på årsmodeller, eftersom det redan nu finns tekniskt fungerande system.

Det är synnerligen viktigt att jordbruksmyndigheterna och miljömyndigheterna intensifierar sitt samarbete för att avskaffa hindren för att utnyttja gödsel och andra råvaror som lämpar sig för återvinning. För till exempel hästspilling gäller i detta nu EG:s direktiv om avfallsförbränning och statsrådets nationella förordning om avfallsförbränning (362/2003) som direktivet har genomförts i Finland med. Förordningen ställer så stränga krav på förbränningsapparaturen och kontrollen av de utsläpp som uppkommer vid förbränningen att förbränning i praktiken har varit en omöjlighet.

En översyn av rådets direktiv om samordnande åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (1996/61/EG), IPPC-direktivet, är under arbete. Genom reformen ersätter det nya direktivet avfallsförbränningsdirektivet och en rad andra direktiv, som alla slås samman till ett enda direktiv. Det är viktigt att kapitlet om avfallsförbränning i det kommande direktivet utesluter t.ex. hästspilling för att denna biomassa ska kunna utnyttjas i energiproduktionen. Inte minst energianvändningen av hästspilling uppbländat med träströ bör främjas.

I framtiden måste det göras lättare att ta emot förnybar energi t.ex. i elnätet. Speciellt viktigt är det för biogas, för att el, värme och biometan som förädlats till samma nivå som naturgas ska kunna säljas på lämpliga ställen för distribution i el-, fjärrvärme- eller naturgasnätet.

Det behövs mer framforskad kunskap om förnybara energikällor för att alla framtida utviningsmöjligheter ska kunna kartläggas. Det bör t.ex. undersökas om områden som hamnar under

ellinjer kan utnyttjas för odling av energigrödor med hjälp av kommunalt avfallsslam eller om vassruggar i eutrofierade sjöar kan användas som bränsle.

Utskottet pekar på en rad legislativa och administrativa hinder och hinder i EU-lagstiftningen för ökad produktion och användning av förnybar energi som måste undanröjas.

Försörjningstryggheten och energieffektiviteten inom jordbruket

Klimatpolitiken bör gå hand i hand med en trygg inhemsk jordbruksproduktion. Om konsumtionsvanorna inte förändras i Finland, reducerar den minskande jordbruksproduktionen inte växthusgasutsläppen i ett globalt perspektiv, eftersom den inhemska närproducerade maten ersätts med importerade livsmedel. De förlängda transportavstånden kan till och med öka utsläppen. Däremot minskar närproducerad mat och ökad användning av närproducerad mat växthusgasutsläppen. Det är utomordentligt viktigt för anpassningen till klimatförändringen att den inhemska försörjningstryggheten upprätthålls.

Utsläppen från jordbruket består bl.a. av metangaser som uppkommer vid idisslares mat-smältning, utsläpp av metan- och dikväveoxider från gödselhantering och utsläpp av dikväveoxider från jordbruksmarker. År 2005 utgjorde växthusgasutsläppen från jordbrukssektorn omkring 8,1 procent av Finlands totala utsläpp. Till utsläppen från jordbrukets markanvändningssektor (markanvändning, förändring i markanvändningen och skogsbruk) räknas också koldioxidutsläpp från jordbruksmark, obrukad jordbruksmark och kalkning med en andel på ca 7,5 procent av Finlands totala utsläpp.

I strategin ställs 13 procent som mål för utsläppsminskningarna fram till 2020. Det är en mycket krävande uppgift att nå utsläppsmålet; enligt preliminära bedömningar är potentialen för utsläppsminskningar från jordbrukssektorn 12 procent fram till 2020. Utifrån nuvarande bedömningar kan en minskning på 10–11 procent nås på ett kostnadseffektivt sätt.

Den största kalkylerade minskningspotentialen inom jordbrukssektorn finns i markutsläpp, framför allt utsläpp från organisk mark. Totalt cirka 12 procent av åkerarealen i Finland, eller 270 000 hektar, består av organisk odlingsmark som innehåller rikliga mängder organiska substanser. Det beräknas att närapå 100 000 hektar av denna mängd är torvmark. I praktiken är det inte så enkelt att undanta organisk mark enbart för flerårig vallodling eller från odling helt och hållet.

Utsläpp från organisk jord bör minskas med ekonomiska incitament och frivilliga insatser. Utskottet välkomnar metoder som till exempel frivilliga avtal som genom premier uppmuntrar jordbrukare att odla vallväxter eller rörfilen på organisk mark. Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi har i sina undersökningar kommit fram till att det sannolikt är en mycket bra metod för att minska utsläppen att ersätta andra växter på organisk mark med vallväxter.

Frivilliga åtaganden bör vara långvariga för att det kol som finns uppbundet i marken inte kommer åt att på nytt frigöras i atmosfären. Rörfilensbeståndets rotsystem fungerar till exempel som en mycket effektiv kolsänka. Världsmarknadspriset på spannmål kan för långa tider lägga sig på en högre nivå än i dag och då begränsas odlingen av rörfilen av det mer konkurrenskraftiga alternativet spannmålsodling. Men det kan också hända att högre energipriser höjer det pris som rörfilen betingar. Biprodukter av åkerväxtodling avsedd att användas som livsmedel, som strå och halm, bör utnyttjas effektivare.

I framtiden kan utsläppen från jordbruket reduceras genom åtgärder i anknytning till åkerarealen, markberedningen och gödslingen och bättre gödselhantering. På längre sikt är det nödvändigt att utreda hur man undviker att röja ny åkermark på torvmarker eller begränsar röjningen.

Det finns också en energisparpotential i drivmedlen för jordbrukets arbetsmaskiner. Andra objekt för utsläppsminskning är kreaturshägn, bostadsbyggnader och spannmålshantering; också direktsådden har sina fördelar. Genom breda-

re produktion av biokomponenter främjar man också användningen av biodrivmedel i arbetsmaskiner.

Ett särskilt energieffektivitetsprogram för jordbruket är under beredning. På grund av det stora antalet gårdar krävs det i första fasen adekvata resurser för att få i gång och genomföra programmet. Utöver direkt ekonomiskt stöd behövs det resurser också för att utbilda konsulenter som utarbetar planer och förrättar syner på gårdarna och för att planera datasystemen. Framför allt är det viktigt att energieffektivitetsrådgivningen till jordbruksproducenter läggs upp i ett praktiskt perspektiv.

Den tekniska utvecklingen ger goda möjligheter att minska de totala utsläppen från jordbrukssektorn. EU:s riktlinjer för statligt stöd bör skyndsamt läggas om så att man kan genomföra nationella åtgärder för att begränsa växthusgasutsläppen.

Inmatningstarifferna för förnybar energi

Utskottet anser att det behövs nya instrument för att främja produktionen av förnybar energi. I strategin föreslås det att Finland inför ett kostnadseffektivt system med inmatningstariff som ska fungera på marknadsmässiga villkor för att främja användningen av förnybara energikällor. Dessutom bör det göras en separat utredning om inmatningstarifferna som bedömer inte bara miljökONSEKVENSerna utan också inmatningstariffens effekter för totalpriset på energi och samhällsekonomin bärkraft. Det behövs analyser av effekterna av inmatningstarifferna för skogsenergi produkter och eventuella andra styrmekanismer. Styrmekanismerna bör vara flexibla att tillämpa, t.ex. bör stöd för skogsflis kunna kopplas till prisnivån på utsläppsrätter.

Sakkunniga som utskottet hört har talat för inmatningstariffer för biogas, åkerbiomassa och icke-förädlingsbar skogsflis med en potential på omkring 12 miljoner kubikmeter fast mått för att få fart på den småskaliga elproduktionen i Finland. Träråvarufraktioner som kan ge ett bättre förädlingsvärde som råvara bör

lämnas utanför systemet. I framtiden lönar det sig att använda biogas som drivmedel och detta bör byggas in i strukturen för inmatningstariffen för biogas.

Säkrad försörjningstrygghet

Finland är för tillfället i högsta grad beroende av energiimport, för mer än två tredjedelar av energin importeras från utlandet. Enligt strategin kommer elproduktionskapaciteten att byggas ut så mycket att vår egen produktionskapacitet också täcker in konsumtionstopparna. Strategin är positiv i ett försörjningstrygghetsperspektiv i och med att en högre egen produktionskapacitet minskar risken för eventuella effekterskott vid störningar i importen. För försörjningstryggheten är det viktigt att hålla sig med och förbättra ett brett spektrum av energikällor och öka den decentraliserade energiproduktionen. Det behövs en regional beredskap som täcker in hela landet.

Om målen i strategin genomförs betyder det mindre volymer lagrade importbränslen. De många bränslekomponenterna i förnybara energikällor kommer att komplicera Försörjningsberedskapscentralens arbete och ställa centralen inför nya utmaningar. Torv spelar en viktig roll för kraftvärmeproduktionen. Den torvlagring som påbörjades för några år sedan bör utvecklas och göras mer heltäckande för att säkerställa att beredskapslagren räcker till.

Utskottet ser det som mycket viktigt att man i framtiden fäster större avseende vid bättre försörjningsberedskap när det gäller förnybar energi. Det gäller också att se till resurserna för att upprätthålla en försörjningsberedskap.

Sammanfattning

Avslutningsvis konstaterar utskottet att det i klimat- och energistrategin bör ställas upp tillräckligt ambitiösa mål för ökad förnybar energi och att strategin effektivt bör främja en decentraliserad produktion och näranvändning framför allt av bioenergi. Bättre energieffektivitet och energisparande är också viktiga metoder. Uppsam-

lingskedjorna för skogsflis bör bli mer flexibla och transportlogistiken måste fungera bättre. Genom aktiva skogsvårdsinsatser bör man värna skogarnas tillväxt och förnyelse.

De nuvarande insatserna och förbättringsmetoderna räcker inte till för att nå bioenergimålen. För att de ska nås krävs det ytterligare åtgärder och innovativa lösningar i alla sektorer av produktion och användning av energi. I sam-

band med stödsatser gäller det att se upp med konkurrenssnedvridningar och se till att alla har lika tillgång till stöd.

Utlåtande

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 3 april 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Pertti Hemmilä /saml
medl. Susanna Haapoja /cent
Hannu Hoskonen /cent
Anne Kalmari /cent
Johanna Karimäki /gröna
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd

Mats Nylund /sv
Pentti Oinonen /saf
Klaus Pentti /cent
Petri Pihlajaniemi /saml
Erkki Pulliainen /gröna
Arto Satonen /saml
Pekka Vilkuna /cent
ers. Matti Kangas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.